

Tháng 10 năm 2010 v a qua m t h a ph m hi m quý c a Nh t Linh đã đ c bán đ u giá t i H ng Kông.

Sotheby's nhà bán đ u giá ngh ph m danh ti ng cho bi t l n đ u tiên m t b c h a c a Nguy n T ng Tam đ c b y bán trên th tr ng th gi i.

B c h a mang tên C nh Ph Ch Đông D ng (Scène de Marché de rue Indochinois) v trên v i l a, kh 20x36 IN, th c hi n trong kho ng năm 1926-1929, do m t t nh n bên Pháp đ t bán v i giá kh i đ u 25,000-32,200 M kim.

M t ng i n danh đã mua đ c v i giá 596,000 đô la H ng Kông, t ng đ ng v i 75,000 M Kim.

Nguy n T ng Tam, C nh Ph Ch Đông D ng (Scène de Marché de rue Indochinois,

1926-29)

Sotheby's trang trßng gißi thißu bßng Anh ngß tác gßa Nguyán Táng Tam và bßc hßa cßa ông mà tôi tßm đßch sang tißng Vißt nhß sau:

“Cßnh Phß Chß Đông Dßng đánh đßu lßn đßu tiên mßt hßa phß mßc a Nguyán Táng Tam xußt hißn trên thß trßng qußc tß.

Sinh năm 1905* tßi Hßi Dßng (Bßc Vißt) trong mßt gia đßnh nghßo Nguyán Táng Tam khi còn rßt nhß tußi đß sßm mßt cha, mßt vß thßng phßn. Mßc dù gßp nghßch cßnh khó khăn tßt cß bßy ngßi con cßa gia đßnh Nguyán Táng đß cß vßn lßn đß sau này trß thành nhßng ngßi nßi danh cß nhßng đßng gßp đßt nßc và cho nßn vßn hßa Vißt Nam.

Nguyễn Tấn Tam, bút hißu Nhật Linh, cùng vßi ngßi bßn vßn Khßi Hßng, đß sáng lßp ra hßi

văn hóa Việt Nam nói tiếng mang tên Văn Đoàn.

Ông cũng là sinh viên đầu tiên của Trường Mĩ Thuật Hà Nội. Bên cùng lớp với ông có Lê Phổ, Nguyễn Phan Chánh, Lê Văn Đệ, Mai Trung Thu, Georges Khán, Công Văn Trung và Lê Ang Phan, những người mà sau này được xem là tiếng nói của hội họa Việt Nam hiện đại.

Còn Phụng Chông Đông Đông với màu sắc đậm cú và tinh tế, với đường nét duyên dáng trên vải lụa thanh tú đã thể hiện một vẻ đẹp tuy nhiên của tranh lụa và nét đẹp của Trường Mĩ Thuật Hà Nội. Một số nhà sinh hoạt trên một ngôi chùa đi nhìn hình ảnh Nam Bộ, với đàn bà và trẻ con làm chủ đề, bức tranh cho thấy sự lưu tâm của người nghệ sĩ đối với đời sống xã hội, và có lẽ nó hé mở cho thấy một ông sau này là người rất nhạy cảm trước những biến chuyển và xã hội cũng như văn hóa của đất nước ông.

Năm 1927, mặc dù có thể tài năng, Nguyễn Văn Tam đã từ bỏ Trường Mĩ Thuật để theo đuổi nghề báo và viết văn, với sự luyện tập vô cùng của các giáo sư nhà Trường, được biết là của họa sĩ kiêm giám đốc Victor Tardieu.

Nhà cầm quyền Pháp hiện tại không mấy yên tâm với quy tắc của ông vì đây là một thời kỳ chuyển tiếp của Đông Dương: một thời kỳ cách tân cũ qua mới làm lay động cấu trúc xã hội và chính trị trên một nền tảng của này của người Pháp.

Đó có thể trở thành một “nghệ sĩ tự do” Nguyễn Văn Tam tiếp tục vẽ tranh lụa và một vài cuộc triển lãm ở Hà Nội, Sài Gòn và Nam Vang. Không một ai biết chắc là hiện tại ông đã vẽ bao nhiêu bức tranh. Một khác những người thuyết của ông được xem là có tính cách mạnh mẽ và ông bắt đầu thám Pháp theo dõi.

Sau năm 1929, Tam thôi vẽ và thành lập báo Phong Hóa ở Hà Nội, một tờ báo nói tiếng và là cơ quan tiếp nhận của vũ cho sự đổi mới, để phá những ý niệm cũ thay bằng những tiếng nói mới, đưa đến sự tiến hóa và xã hội cũng như giáo dục.

Tam không những được xem là vị lãnh đạo trên địa hạt văn học nghệ thuật, ông còn là người

Hai Vẽ Đồ p c a Nh t Linh

Tác Giả: Nguy n T ng Thi t
Thứ Hai, 03 Tháng 1 Năm 2011 11:07

thuy t gia m i hàng đ u, đ ng th i là m t chính tr gia đ c nhi u ng i bi t t i. Ít ng i bi t ông là m t h a sĩ b i l tr i qua bao nhiêu bi n c và th i gian không còn bao nhiêu h a ph m c a ông s ng sót.

M t b c tranh v i kh khá l n và đ c b o t n k nh b c tranh này, C nh Ph Ch Đông D ng qu là h a ph m c c hi m, b i vì không nh ng không còn nhi u nh ng tranh nh th t n t i, mà còn b i vì nó cung c p thêm m t cái nhìn quan tr ng vào trong di s n c a ông, m t trong nh ng ng i Vi t Nam M i ti n phong n i danh.”

(MODERN AND CONTEMPORARY Southeast Asian Painting Hong Kong 4 October 2010, trang 116)

Tháng 10 v a qua tôi nh n đ c t nam Cali m t cú đ n tho i khi n tôi s ng s t.

Bác sĩ Hà Qu c Thái m t ng i tôi quen bi t báo cho tôi là H ng Kông h v a bán đ u giá m t b c tranh c a ông c tôi.

Anh Thái là m t ng i s u t p tranh quý, anh t ý ti c là đã không mua đ c b c tranh y vì đã có ng i tr quá cao (trên Sotheby's website b c tranh đã đ c bán v i giá 596,000 H ng Kông đô-la, kho ng 75,000 M kim).

M c dù ch a nhìn th y b c tranh ch nghe anh Thái nói đó là m t b c h a l n v c nh ch trên v i l a và ký tên TAM, tôi đ t ngay câu h i v tính trung th c c a b c tranh y. B i nhi u l : th nh t là sau g n n a th k s u t p nh ng di c o c a ông c tôi ch a h trông th y ho c nghe nói đ n m t b c tranh nào t ng t nh th , th hai là trong t t c tài li u và tranh v c a ông c mà tôi c t gi đ u ký tên ho c là NH T LINH ho c là T NGTAM, ch không bao gi ký TAM không thôi.

Th y tôi t ý nghi ng anh Thái h a g i tôi quy n sách c a nhà Sotheby's đ tôi so ch ký ông c và anh cũng nói thêm nhà bán đ u giá Sotheby's là m t c quan uy tín qu c t r t lâu đ i không bao gi có chuy n h bán m t b c tranh gi m o. Sau khi nh n đ c quy n sách nhìn ch ký và so v i ch T NGTAM ký trên b c th t ch c B Tr ng B Ngo i Giao c a ông c

thì tôi không còn nghi ngờ gì nữa: chắc Tam ký trên tranh gì ng ch Tam trên bức th .

Bức tranh này được vẽ khi ông còn tôi ở trong khoảng từ 20 đến 23 tuổi, có lẽ hẳn đó ông chắc hẳn có bút hiệu Nhật Linh.

Nhìn bức tranh tôi bàng hoàng. Mọi xúc động đó của tôi hoàn toàn có tính cách cá nhân. Đó là tâm trạng của một đứa con lớn đầu tiên được nhìn thấy một họa phẩm mà nó chắc hẳn nhìn thấy của người cha thân yêu. Hơn thế nữa bức tranh như một cánh cửa vẽ ra hé mở ra một thế giới của cha nó mà nó chắc hẳn biết tới.

Tôi nhìn bức tranh mà như không nhìn tranh. Hình ảnh hiện lên trong tôi là tác giả bức tranh này, một cậu thanh niên mới ngoài 20 tuổi, được trưng bày một giá vẽ họa phẩm ở phố chợ Sài Gòn gần 90 năm xưa.

Tôi tự hỏi tại sao bức tranh này lại là của phố chợ Sài Gòn mà không phải là của chợ Hà Nội hay một làng quê đất Bắc? Địch nào mà cha tôi trong thập niên 20 của thế kỷ trước đã có phòng triển lãm tranh ở Sài Gòn và Nam Vang? Nguyên do nào khiến ông đã phiêu lưu xa Hà Nội sớm thế khi ông mới hai mươi mấy tuổi được?

Tôi tìm thấy câu trả lời trong vài dòng ngắn gọn sau đây khi đọc lại tiểu sử Nhật Linh. Thấy Khuê trong cuốn sách Nhật Linh, người nghiên cứu sử nghệ thuật, cho biết: “Cuối năm 1923 ông đến bang Cao Miên. Nhận vì của đến tuổi vào trường cao đẳng, nên làm thủ ký số tài chính Hà Nội, kết duyên văn nghệ với Tú Mãn Hồ Trưng Hữu, viết Nho Phong. Lấy vợ và theo ban cao đẳng.

Lúc đầu, năm 1924 học thu được được một năm thì bỏ, chuyển sang học Mỹ Thuật, được một năm cũng bỏ. Năm 1926 Nguyễn Táng Tam vào Nam, gặp Trần Huy Liệu, Vũ Đình Dián cùng làm báo. Nhận vì tham dự đám tang Phan Chu Trinh, hai người này bắt, Nguyễn Táng Tam phải trốn sang Cao Miên, sống bằng nghề vẽ và tìm kiếm người đi du học”.

Như vậy là trong thời gian ở Sài Gòn và Nam Vang cha tôi đã sống bằng nghề vẽ. Ông tự chắc hẳn những buổi triển lãm bán tranh và một trong những bức vẽ có một người (Viết hay Pháp?)

mua đß c đß qua Pháp đß hß n 80 năm sau bán đß u giá ß Hßng Kông: đß là bß c tranh tôi đang nhìn ngß m đß c chß p lß i và in trong cuß n sách cß a nhà Sotheby's.

Ngß m bß c tranh tôi ngß n ngß. Lß n đß u tiên tôi thß y mß t hß a phß m lß n cß a ông vß trên vß i lß a. Nhß ng bß c tranh mà tôi sß u tß p đß c là nhß ng bß c nhß cha tôi vß sau này, phß n lß n là nhß ng bß n phß c hß a trên giß y vß hoa lan, vß phong cß nh Đà Lß t... Trß c sau tß t cß các hß a phß m này đß u toß t lên mß t vß đß p thß t sß cß a tài hoa.

Mß c dù sau năm 1929 ông cß tôi không sß ng vß nghß vß nhß mß t hß a sĩ chuyên nghiß p nhß ng lòng mê say hß i hß a cß a ông vß n theo ông cho đß n cuß i đß i. Ông dùng tài vß cß a mình, theo tß ng giai đß o n, hoß c đß làm báo, hoß c vß theo cß m hß ng.

Vß i Phong Hóa, Ngày Nay trß c kia ông ký tên Đông Sß n và sau này vß i Văn Hoá Ngày Nay ông ký tên Nhß t Linh trên nhß ng bß c vß. Phß n lß n nhß ng tranh tôi giß đß c là nhß ng bß c cha tôi vß theo cß m hß ng trß i qua nhiß u giai đß o n cß a đß i ông.

Tß bß c tranh Cß c Xß a vß ß Hßng Kông năm 1948, bß c Cathédrale de Bourges ß Paris năm 1954, cho đß n bß c Phong cß nh Đà Lß t năm 1958... Đß c biß t là trong nhß ng năm 1956-58 hß i chúng tôi ß Đà Lß t, tôi chß ng kiß n cha tôi trong nhß ng buß i đi chß i xa hoß c đi tß m lan ông thß ß ng vß phß c phong cß nh và hoa phong lan trên mß t cuß n sß tay. Thß i gian này tôi thß y ông vß còn nhiß u hß n là ông viß t nß a.

Bß c tranh Cß nh Phß Chß Đông Dß ng mß i khám phá này còn gây cho tôi thêm mß t thß c mß c. Vì lß gì mà ngß i nghß sĩ trß tuß i tài hoa ß y lß i tß ý rß i bß Trß ng Mß Thuß t đß theo đß i nghß báo và viß t văn?

Đß trß lß i cho câu hß i này mß t ngß i bß n cß a ông cß tôi, nhà văn Trß ng Bß o Sß n, giß i thích: “ß trß ng Mß Thuß t anh tin tß ng đß i anh sß là mß t hß a sĩ, thß c là thích hß p vß i tâm tß n nghß sĩ cß a anh. Anh mê say hß i hß a, nhß ng rß i sau mß t năm, mß t hôm cùng bß n theo giáo sß vß vùng quê vß mß y con trâu, anh nhß n thß y cái cß nh nghèo khß cß a dân quê và sß vô lý cß a công viß c anh đang làm: trong lúc dân chúng bao nhiêu ngß i còn phß i sß ng trong cß nh “bùn lß y nß c đß ng”, anh lß i có thì giß đi vß trâu”.

Ông Tr ng B o S n là ng i r t thân c n v i ông c t o i, ch c h n là ð ð c nghe chính ông c t o i tâm s , nên ð n trích c a ông v lý do ông c b h i h a là c c k q u í giá và quan tr ng vì ph n nh ðúng tâm tr ng ông c t o i.

M c dù không còn gì ð nghi ng n a t o i v n mu n tìm hi u thêm lý do khi n ông c t o i b v và t o i ð ð c soi sáng h n khi ð c k l i truy n ng n HAI V ð P c a Nh t Linh. Trong truy n tác g a TAM c a b c tranh kia hoá thân thành nhân v t DOÃN. Ch khác m t ð i u: Tam là h a sĩ tr c khi ði Tây. Còn Doãn là h a sĩ khi t Pháp tr v .

Nh t Linh t ho sĩ Doãn v c nh ch m t làng quê, g n g i v i c nh chính ông v trong b c C nh Ph Ch ðông D ng:

Bi t là có phi n ch , Doãn ð y s m ra ng i h àng n c ð u làng ð ð n nh ng ng i g ng g ánh ði qua. Chàng c n l y dáng ð i u m t b n ng i g ánh h àng, vì chàng ð ng làm ð m t b c bình phong s n v c nh ch nhà quê.

Doãn v m i c tay mà v n còn mu n v . Gi c u n s tay xem l i, chàng th y nhi u dáng r t linh ð ng. Nh ng chàng v n nh n th y nó sai h n s th c; ng i trang gi y ð p ð , s ch s khác xa nh ng ng i th t x u xí, b n th u, ti u t y ð i ð i n qua tr c m t chàng t sáng ð n gi ...

Nh t Linh ð i n t tâm tr ng c a Doãn khi v m t c nh nghèo khó nh sau:

Doãn lim dim m t nhìn cái mái nhà gió ð em qua th i bay t ng m nh ð h c rui tre. Chàng toan ch a l i b c tranh, nh ng sao l i th o i, vì chàng cho th là v n v t quá. Nh ng cái mái nhà th ng làm chàng lo s ; n u mai kia h ð em r m i l p l i, màu mái nhà ð i khác thì b c tranh c a chàng ðành v t ð i. Chàng cú xu ng v th t mau. ð c m t lúc chàng t nhiên m m c i vì m t ý ng nghĩnh thoáng hi n trong óc:

– Minh ch c t v , mu n cho ng i ta n nhà ð t mãi, không cho ng i ta l p l i mái nhà n a...

Hai Vở Đập cưa Nhọt Linh

Tác Giả: Nguyễn Tấn ng Thi t
Thứ Hai, 03 Tháng 1 Năm 2011 11:07

Rồi chàng buồn rầu thì hỏi làm sao họ lại có thể sống trong cái nhà đó được.

Ngồi ở hồ sĩ trong truyện của cùng tìm thấy chân lý: đó là sự khám phá ra vở đập phá hai trong Hai Vở Đập cưa của cuối đời:

Doãn táy máy rút mắt cây cưa đưa lên miệng nhai lá. Mùi đất rơm cưa chàng tưởng như như một mùi thơm của thối quá vắng còn vắng ngòi, đập chàng nghĩ đến cái ý nghĩ của quê hương. Doãn thấy mình đã bao lâu nay sống ở giữa chốn quê như một người xa lạ; bây giờ chính những cơn nhem nhuốc của quê hương đã kích thích chàng, xúi giục chàng quay về với quê hương và mong mỏi cho quê hương trở nên đập đập. Đợi của đám dân quê đã bao lâu bỏ chàng thối, quên nhốt, bỏ quên như xác người con vùi bên sông kia, thì lâu chàng sẽ sẵn sóc thì.

Thoáng mắt lúc chàng thấy hiện ra, trên những làng xóm ngổn yên, in bóng xuống các ruộng nước rồi rác rưởi chân trời, những cơn đập khác hẳn những cơn đập và náo động trong tranh: đó là những cơn đập đập đập sáng sủa mà mờ nhạt trong đây chàng đã có lòng tưởng tượng, những cho là không bao giờ thành đập đập của thực. Doãn nghĩ m nghĩ:

– Ta phải hết lòng đi tìm cái đập phá cho người khác, cũng như là bấy lâu ta đi tìm cái đập phá hình thức đập ghi trên vỉa hè.

Hai Vở Đập cưa Nhọt Linh nói lên hết.

Thì hỏi hỏi chàng hỏi sĩ đã nhìn thấy một cái đập khác: vở đập cao của của cách mạng làm cho đời tốt hơn.

Và chàng sau đó đã thức sống lên để đi tìm vở đập phá hai cho đời ông và cho quê hương ông. Hành trang lên đường là đi tìm tâm niệm sau đây của André Gide mà ông đã viết làm lời mở cho truyện Hai Vở Đập:

Anh phải luôn luôn tin như rằng đời người có thể đập đập hơn: đời của anh và đời của những

Hai V ð p c a Nh t Linh

Tác Giả: Nguy n T ng Thi t

Thứ Hai, 03 Tháng 1 Năm 2011 11:07

ng i khác.

** Nguy n T ng Tam sinh ngày 25-7-1906 nh ng b i mu n đ tu i đ đi thi, ông đã làm i gi y khai sinh tăng thêm m t tu i, do đ y trên gi y t ghi ngày sinh là 1-2-1905. (Chú thích c a NTT)*

@nguồn vietthuc.org